

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ ЛЮДИНИ

Тарас Карабин,

У курс, філософський факультет.

*Науковий керівник – Л.Е Орбан-Лембрик,
доктор психологічних наук, професор.*

Проблема суїциду була актуальною на протязі всього існування людства. Змінювалося відношення суспільства до нього, різними були традиції, що його стосувалися. По-різному трактувався і сам суїцид. В первісному суспільстві він вважався вчинком, спрямованим на благо людей. В древній Греції закон різко обмежив сферу застосування самогубства. Християнська ідеологія різко засудила самогубство. Воно було визнане як напад диявольського шалу. В наш час суїцид зазнав осуду через те, що він суперечить культурі людської особи, на якому ґрунтується вся наша мораль.

Як бачимо, відношення суспільства до самогубства змінювалося протягом людської історії з величезною амплітудою. Та найбільш шокуючими для нього були і будуть смерті молодих людей та дітей. Найкращих мислителів хвилюють питання: чому йдуть з життя люди, котрі ще не пізнали життя по-справжньому, не скуштували всієї його різноманітності?

Юнацький вік – період інтенсивного засвоєння людиною знань та умінь, накопичення нею інтелектуального багажу. Цей вік – період інтенсивних пошуків цінностей та ідеалів, свого місця в майбутньому дорослому житті. Людина починає ясно усвідомлювати неминучість її переходу до дорослого самостійного життя з його специфікою, проблемами та перевагами. Для того, щоб мати змогу увійти в доросле життя, людина повинна усвідомити смисл як стратегічну мету свого існування в оточуючому її світі. Бо тільки коли поставлена мета, можна визначити шляхи і засоби її досягнення, поставити проміжні цілі – вибудувати стратегію життя. Зовсім необов'язково досягнути його раціональним розумом, достатньо лише інтуїтивно відчувати; йдучи по життю, мати почуття, що йдеш вірною дорогою, що чиниш правильно. Робити щодня буденні речі, але котрі спрямовані на реалізацію генерального життєвого плану.

Часто ми бачимо, що переважна частина підлітків не можуть знайти собі заняття по душі. Вони часто підтримують нерозумні і божевільні ідеї, але такі, що вимагають активної дії, ініціативи, самостійності, можливості робити власний вибір. Все це – наслідок нерозвинутості інтересів і захоплень людини. Інтереси є, але вони не є постійними, здатними забезпечити людині тривале осмислене проведення часу, давати їй мету діяльності та видимий результат.

Причиною бідності і незрозумитості інтересів, відсутності конструктивних цінностей є ментальність сучасної людини – урбанізованої, знеособленої. Збільшується розрив між поколіннями людей, унеможливується передача суспільних цінностей, ідеалів, від попереднього покоління наступному. Кожна нова генерація людства змушена в значній мірі самостійно виробляти свою систему цінностей, а вони, в свою чергу, через їх новизну і «сирість», неперевіреність, часто можуть бути хибними, такими, що ведуть життя людини в глухий кут. Нехтуються столітні цінності людства, котрі перевірені тривалим їх застосуванням.

Молода людина, внаслідок ранньої емансипації та фізичного дозрівання, а також через значну закинутість і полишеність напризволяще, відчуває себе підкреслено самостійною і незалежною. Але ця самостійність вимушена. Вона не характерна цілісній, самодостатній та задоволеній життю людині. Для сучасної молоді самостійність – єдиний засіб суспільного виживання, спосіб «залишитися на плаву». Така позиція передбачає відмову від переймання будь-якого чужого досвіду. На перше місце ставиться досвід власний, вистражданий в нелегкій боротьбі. Тому, з одного боку, сім'я та релігія не є в очах молоді високоавторитетними джерелами цінностей та установок, а з іншого – сім'я часто виступає ареною боротьби молоді особистості за свої права, за можливість жити вільно і незалежно.

В наш час багато людей «пливуть за течією», виконуючи лише операціональну сторону життєвої стратегії. Беруть за зразок найбільш привабливий образ життя людини, прийнятий в їх середовищі, і втілюють його на власному прикладі. З'являється головна мета – прожити життя не гірше за інших, зробити за час свого існування не менше, ніж всі. Такий шлях – гарантія загубитися в масі собі подібних піти у забуття. Це – реалізація себе як частинки соціуму, а не як Особистості. Саме тому ми так часто спостерігаємо, як чоловіки, виростивши і відрядивши дітей у самостійне життя, деградують, починають зловживати алкоголем. Лише окремі індивіди вважають такий стан справ нестерпним, з яким неможливо жити. Тому, тривалий час шукаючи сенсу свого існування і не знайшовши його, йдуть у небуття, шукаючи сенс у смерті – так на цьому наголошує В.Франкл /1, с.10/.

Однак цілком можна припустити, що спроби самогубства вчинялися при цілком тверезому розумі і з суто раціональних позицій. Це може свідчити про значну відмінність системи цінностей суїцидента від таких у звичайної людини. Перш за все – відсутність мала вираженість страху перед смертю через мале поцінування людського життя в його очах. Крім того – невіра у власні сили і власну спроможність щось здійснити. Далі – надто високий рівень домагань (людина ставить перед собою цілі, які реально неможливо виконати, а на менші вона не згодна, це нижче її

амбіцій) при нормальній чи заниженій оцінці своїх можливостей. Загалом, це невіра у можливість постановки та виконання гідних особистості стратегічних життєвих цілей.

Виходячи з вищесказаного, маємо такі соціально-психологічні причини суїцидів: знеособленість, малозначущість сучасної людини та стан екзистенціального вакууму в неї через розрив культур, котрий неможливо пережити. Він виникає через відсутність в нас єдиного лейтмотиву існування на все життя. Ми, як правило, ще за життя завершуємо наші стратегічні програми і усвідомлюємо, що могли б зробити більше, але нема вже сил і часу починати щось нове.

Ефективним способом запобігти цьому є накреслення собі такої мети, на досягнення якої одного життя не вистачить. І якщо, на перший погляд, це може здатися негативним, непривабливим та неправильним, в той же час таке вирішення криє в собі потужні позитивні елементи. Насамперед, в людини є стратегія на все життя, на кожну його хвилину. Тому вона буде поспішати жити, щоб зробити за відрізок часу, даний їй, якомога більше. Внаслідок цього максимально зреалізується її потенціал і одночасно не виникне умов для настання екзистенціального вакууму. Крім того, справа людини продовжиться після смерті її послідовниками. Таким чином, вирішується ще одна проблема – проблема безсмертя людини.

1. Франкл В. Человек в поисках смысла.– М., 1988.

ОСИП СОРОХТЕЙ ТА ЙОГО РОБОТА “ЗНЯТТЯ З ХРЕСТА”

Галина Кафтан,

IV курс, педагогічний факультет.

Науковий керівник – *Зеліско Л.І.*,

кандидат педагогічних наук, доцент.

Сторінки творчості легендарного станіславського графіка Осипа Романа Сорохтея (1890-1941) розкривають нам унікальний талант художника, котрий, приймаючи існуючі мистецькі явища або відштовхуючись від них, самовизначився як надзвичайно яскрава й характерна для свого часу особистість. Він зумів піднятися на високий європейський рівень, залишивши далеко позаду провінційне галицьке середовище. Аналогії до його стилю слід шукати у творчості німецьких експресіоністів початку ХХ століття – Е.Барлаха, Е.Нольде, Е.-Л.Кірхнера, Е.Хеккеля, яких він знав і відчував. Дуже влучно охарактеризував враження від Сорохтеєвих робіт львівський дослідник Микола Голубець: "Вірлиний його пазур висовувався з кожної його речі, індивідуальний спосіб світосприймання скупчував довкола експонатів Сорохтея і тих, що